

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio prima. Vtrum gratia Christi sit infinita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

etiam multa etiam tractata sunt, & alia dicenda sunt in quæst. sequen. Diximus enim in Christo fuisse omnes habitus, & omnes operationes gratiarum, quæ ad perfectionem pertinent, dicimus vero inferius hæc gratiam esse principium sanctificandi alios, quæ omnia ad extensiuam perfectionem pertinent. Nonnulla vero alia hic obiter attingemus.

SECTIO I.

Utrum gratia Christi sit infinita.

SOlet gratia distinguui, in rationem qualitatis, vel in esse gratiarum, iuxta quam distinctionem tres esse possunt opiniones. Prima, ut hæc gratia sub vtraque ratione sit infinita. Hanc tenet Maior in 3. d. 13. q. 3. ubi Almain. eam probabilem reputat. Fundamentum eius est, quia non implicat contradictionem fieri gratiam in esse qualitatis intensiue infinitam, ergo data est Christo. Antecedens supponitur ex materia de infinito, nunc solum ita declaratur, quia Deus potest gratiam in infinitum intensiorem facere, ergo tota latitudo gratiarum quam Deus comprehendit ut possibilem, completitur infinitis gradibus gratiarum; nam si essent finiti, ad illos posset terminari augmentum gratiarum, ergo infinita illa gratia possibilis est, ergo non repugnat quod illam Deus conferat creature. Prima vero consequentia probatur, quia Christo debetur gratia habitualis perfectissima propter vnionem, & non debetur in aliquo gradu finito; quia cum gratia vnionis sit infinita, & altioris ordinis, excedit quemcunque gradum finitum habitualis gratiarum, & ideo ex parte illius non potest signari terminus in gratia habituali, ergo si hæc gratia infinita possibilis est, nulla ratione negari potest, datam esse Christo.

Secunda opinio omnino contraria est, gratiam Christi esse omnino finitam, tam in qualitate ipsa, quam in esse gratiarum. Hanc tenent Scot. & Dur. in 3. dist. 13. quæst. 1. & Albert. art. 7. Fundamentum esse potest, quia in gratia non distinguuntur esse qualitatis, & esse gratiarum, quia illa qualitas ex sua specificata, & essentiali ratione est gratia. Nec fingi ibi potest aliquod esse gratiarum, nisi quod illa qualitas confert subiecto in quo inest, ergo si qualitas illa finita est, etiam ipsum esse quod ipsa habet, vel subiecto confert, finitum esse necesse est. Et confirmatur, nam illa qualitas existens in animam Christi, tam in esse qualitatis quam in esse gratiarum, potest esse perfectior, potest enim intendi in gradibus ipsius qualitatis: si autem intenderetur necessario redderet pulchriorem ipsam animam, & proportionatam, & acceptam ad maiorem gloriam, ergo faceret animam magis gratam, ergo ageretur ipsa in esse gratiarum, sicut in esse qualitatis, est ergo vtraque ratione finita.

Tertia sententia est, gratiam illam in entitate, & gradibus intensiōis esse finitam, tamen in ratione gratiarum esse aliquo modo infinitam. Hæc videtur esse opinio D. Thomæ in his articulis, ut illum exposuimus, & videtur esse communior sententia & vera, oportet tamen eam conuenienter exponere, præsertim quoad posteriorem partem.

Dico ergo primum Gratia habitualis in Christo est infinita in entitate sua, & intensiōe quam in subiecto habet, ita D. Thom. & tota eius schola. Palud. in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 2. & art. 4. concl. 2. Bonau. & Ricard. art. 1. q. 2. Almain. q. 1. Gabr. quæst. 1. art. 2. Capr. q. 1. art. 1. concl. 2. & art. 3. in princ. Marfil. in 3. q. 10. Ocham. q. 7. Scot. Dur. & Albert. locis citatis.

Duobus autem modis potest hæc assertio fundari. Prior erit si non supponamus esse impossibilem qualitatem gratiarum infinitè intensam. Sic enim aliqui contendunt etiam si gratia infinitè intensa in esse qualitatis possibilis sit, nihilominus datam non esse Christo ut homini, quia nec fuit necessaria ad finem redemptionis, nec per se fuit debita ratione vnionis. Primum per se notum est, quia infinitas meritum

Christi, & æquitas ac rigor iustæ satisfactionis eius, non est fumendus ex infinita qualitate gratiarum, imo (ut ex dictis supra, quæst. 1. artic. 2. constat) nec sola illa infinitas fuisset sufficiens ad totum illum valorem moralem, qui fuit in operibus Christi; neque illam fuit necessaria, quia satis fuit infinitas personarum, & dignitas, quam gratia ipsa creata in esse gratiarum, & omnes Christi operationes in esse meriti & satisfactionis inde participarunt. Secundum probatur, quia, ut D. Thomas hic ait, artic. 12. mensura dispositionis seu forme sumenda est ex fine & mensura proprietatis ex principio, à quo manat: sed vnio, propter quam datur gratia habitualis, vel ut dispositio ad illam, vel ut proprietates debita ratione illius hæc, inquam, vnio est simpliciter finita physice seu in genere entis, ergo illi tantum respondet gratia finita in genere qualitatis, quia Deus, qui omnia in pondere & mensura constituit, optimo ordine ac proportionem omnia perscrutat, & non confert infinitum aliquid sine necessitate aut ratione sufficiente. Minor probatur, quia illa vnio est modus quidam realis creatus, atque adeo simpliciter finitus in essentia: nam licet secundum quid, seu negatiue infinitus, in quantum nulla potest esse perfectior vnio, licet in infinitum multiplicentur; absolute tamen finitum quid est essentialiter, ut per se constat; intensiue autem non est infinita, quia est indiuisibilis, & non recipit magis & minus.

Sed hic dicendi modus mihi probari non potest, fateor equidem non colligi euidenti consequentia, si gratia habitualis potest esse actu infinita intensiue, datam esse animæ Christi, quia sine dubio potuit Deus illam non conferre, ut de tota ipsa gratia supra dictum est: censeo tamen tanta probabilitate colligi, quanta colligimus, ex vi vnionis Christo fuisse debitam perfectissimam gratiam, & gloriam à principio conceptionis, & alia similia dona. Hoc autem non colligimus ex aliquo sine extrinseco, ut redemptionis, vel alio simili: nam ad hunc finem non erat necessaria infinita gratia, ut argumentum factum probat, & de facto omnes fatemur. Neque hoc quidquam ad præsens refert, nam multas perfectiones habuit Christus, quæ per se necessariæ non erant ad finem redemptionis, ut gloriam à principio conceptionis suæ, scientiam infulsam & similes, quas habuisse dicimus propter se, & propter earum perfectionem, tanquam proprietates decentes talem personam. Ad hunc ergo modum dicimus habitum fuisse infinitam gratiam habituales, & infinitum lumen gloriæ, & infinitam visionem & dilectionem Dei, si hæc essent possibilis. Probat primo ratione supra innuata, quia nullus gradus finitæ perfectionis potest in his proprietatibus assignari ita conueniens & decens dignitatem personæ Christi, quin maior perfectio in eadem proprietate sit etiam decens & proportionata tantæ dignitati: ergo si possibilis esset infinita perfectio, illa sola esset, quæ haberet proportionem veluti ad æquatam; maximeque connaturalem cum tali dignitate.

Dices. Hoc argumento probaretur, de facto nullam gratiam finitam potuisse conferri Christo; sed ad hoc responsum est non esse simile, nunc enim verum est, nullam gratiam finitam ex se esse plenè ad æquatam dignitati Christi, tamen, quia nulla dari potuit summa possibilis absolute, necessarium fuit ex ordine sapientiæ diuinæ in certo aliquo gradu constitui, in quo solo esset possibilis secundum legem Dei ordinariam, & haberet conuenientem proportionem cum tali mysterio, consideratis alijs rationibus diuinæ providentiæ. Quod necesse est fateantur omnes, qui dicunt, gratiam Christi non fuisse simpliciter summam, sed ex se potuisse augeri in infinitum, secundum potentiam Dei absolutam: quia ex sola natura physica, ut sic dicam, non potest assignari aliquis gradus gratiæ habitualis finitæ, qui sit

conna

1. Opinio.
Maior.
Almain.

2. Opinio.
Scot.
Albert.

3. Opinio.

1. Concil.
D. Thom.
Palud.
Capreol.
Bonau.
Richard.
Almain.
Dur. and.
Albert.
Scot.

connaturalis & debitus Christo ratione suæ dignitatis, & quod in maiori gradu esset excedens & superans dignitatem talis personæ. Est enim hoc per se incredibile, & statim amplius impugnabitur. Vnde confirmatur ratio facta, nam si gratia esset possibilis in summo gradu finito, ita ut fieri posset tam intensa gratia, ut intensior esse non posset, etiam de potentia Dei absoluta, omnes fatentur, talem gratiam debitam esse Christo, & in illo reperiri, siue fingatur esse maioris intentionis, quam sit ea gratia quæ nunc habet Christus, siue non; id enim censetur impertinens, sed ut sit illi subiecto debita, satis est, quod sit summa; ergo, etiam si esset infinita, esset debita eodē proportionis & connaturalitatis debito, quia esset summa. Et ratio est, quia gratia est in Christo, ut in subiecto proprio & connaturali, vel etiam ut in subiecto superexcedente, qualitas autem petit, ut sit in summo gradu, saltem in proprio & connaturali subiecto, & a fortiori in subiecto excedente, quod maiori ratione virtute continet omnem perfectionem & intentionem talis proprietatis.

Atque hinc ulterius formari potest ratio à priori: nam radix huius gratiæ in Christo est infinita, ergo ex se postulat infinitam gratiam, si illa est possibilis; ergo ex vi debiti & connaturalitatis, tota illa danda fuit, & data censenda est, si possibilis existimatur. Nec ratio facta, quod unio est finita, quidquam valet. Primo quidem, quia, si est sermo de finito in essentia, etiam gratia infinita intensiue, esset finita in essentia, & ita ex hac parte non est improprio: si verò est sermo definitio in intentione, unio, nec finita, nec infinita dici potest, quia in ea ratione quantitatem non habet, sed indiuisibilis est; forma autē indiuisibilis potest ratione sui essentia esse tam perfecta, ut peccat qualitatem infinitē intensiue, si hæc possibilis est, utpote, si sit forma superioris ordinis, ut est illa unio, & quodammodo sine proportionē illa excedens proprietatem & qualitatem inferioris ordinis. Secundò, & maxime, quia hæc gratia & perfectio etiam non debetur Christo, ratione unionis præcisè sumptæ, ut quid creatum est, sed ut includit terminum incrementi, in trinitate componentem hanc hominem Christum; itaque debetur tanta gratia huic homini Christo, ratione suæ dignitatis personalis, quæ simpliciter infinita est. Hoc autem probatur, quia gratia non est proprie debita humanitati, sed huic homini: ergo debetur ratione dignitatis, & perfectionis huius hominis, ergo non solum ratione modi unionis, qui magis est proprietatis seu perfectio humanitatis ut sic, quam huius hominis ut sic, sed maxime debetur ratione dignitatis personalis huius hominis. Confirmatur primò, nam huic homini debetur hæc gratia, quatenus est filius Dei naturalis, non est autem filius Dei naturalis, humanitas, sed hic homo, nec est filius naturalis ratione unionis præcisè sumptæ, ut modus creatus est, sed ratione personæ increatæ, quæ hunc hominem componit, & reddit dignum omni supernaturali perfectione, ergo &c. Confirmatur secundò, quia visio beatifica non debetur naturæ, si proprie loquamur, quia actiones sunt suppositorum, debetur ergo personæ, ergo debetur ratione dignitatis personalis, ergo debetur in perfectione & intensiue proportionata dignitati personæ, sed hæc est simpliciter infinita, ergo, si visio infinita possibilis est, tota illa debetur tali personæ: ergo & lumen gloriæ infinitum, & consequenter gratia infinita.

Sed dicunt, gratiam Christi non esse commensurandam personalitati, sed unioni, quia gratia datur ut perfectio naturæ, & vtelevans naturam ad novum ordinem & genus operationum: principium autem operandi est natura, non personalitas ista. Sed hoc non rectè dicitur, alias eodem modo dici posset, gratiam habitualement non deberi ratione hypostaticæ unionis, quia illa unio, prout est modus crea-

tus in humana natura, non ordinatur proximè & per se ad operationem, sed ad componendam personam, & ad subsistendum: tamen hinc consequenter sic, ut illi personæ sic compositæ debeantur operationes, non tantum consentaneæ naturæ unitæ secundum se consideratæ, sed etiam dignæ tali personæ sic compositæ, & natura sic deificata per unionem ad personam increatam: huiusmodi autem sunt operationes ordinis diuini, & consequenter principia earum, atque adeò habitualis gratia, quæ est veluti radix omnium illorum principiorum seu habituum, & actuum. Denique licet personalitas non sit principium formale operandi, tamen constituit ipsum principium per se operans, unde etiam postulat naturam aptam ad operandum sibi proportionatam, unde personalitas diuina postulat per se & intrinsecè naturam diuinam, quod si unienda est extrinsecè naturæ, postulat illam deificatam formaliter & in esse naturæ: & hoc est debitum isti personalitati. Et reuera hic est modus loquendi Sanctorum, ut patet ex omnibus adductis, & signatim ex Damasceno, 3. de fid. orthod. quem Diuus Thomas in tota hac questione imitatur, ut patet ex hoc articulo 1. & articulo 11. 12. 13. ubi ex dignitate Verbi diuini, & proprietatibus eius, colligit gratiam habitualement in Christo, & perfectionem eius. Quod si aliquando tribuitur unioni, ut reuera tribui potest, non est ut principali formæ ac radici, sed ut nexui seu conditioni, quæ secum necessariò adducit Verbum, & illud intrinsecè unit naturæ, & in eo consistit summa excellentia illius doni, ratione cuius cetera debentur. Igitur gratia habitualis non tantum ratione illius unionis, sed maxime ratione Verbi uniti confertur humanitati Christi, sicut esse impeccabilem, & similes proprietates ratione Verbi uniti præcipue cōferuntur: ergo gratiæ intensio, si fieri posset commensuranda esset Verbo unito, unde, si possibilis esset infinita, tam connaturalis illi esset, sicut est ipsa gratia absolute dicta: illa ergo supposita sententia, non video, cur negandum sit, esse in Christo infinitam gratiam intensiue in esse qualitatis, esseque in eo actum amoris Dei infinitē intensum, & visionem Dei, quæ videat infinitē Deum, tam intensiue, quam extensiue, nam, si hæc non repugnant, optimè quadrant, & maximam proportionem habent cum illius animæ dignitate. Imò simpliciter videtur pertinere ad perfectionem operum Dei, ut sese alicui creaturæ illo perfectio modo possibili manifestet, & quod simili modo summo omni ratione creata, ab aliqua creatura ametur: ergo maxime hoc decebat fieri in illa anima seu naturæ, quæ deificata est per unionem, & quodammodo propria Dei effecta. Ad hæc, si Christus suis meritis assequeretur gratiam & gloriā, prout posset infinita gratia & gloria intensiue, si est possibilis, illis responderet, quia ex vi unionis, eius merita habent valorem condignum, & superexcedentem ad totum illud pondus gratiæ & gloriæ, nec esset villa ratio, cur ex diuina ordinatione, ad limitatū aliquod præmium essent illa merita referenda, sed totum id, quod posset secundum legem ordinariam esse debitum ex merito, est debitum & connaturale ex vi unionis: ergo. Alio ergo modo fundanda est conclusio posita, scilicet, quia gratia fieri non potest actu infinita secundum intentionem realem ac physicam seu gradualem. Hoc autem probari potest primo ex propria ratione ipsius gratiæ, quæ est facere gratū aut sanctum: creatura autem nunquam potest ita esse grata, & sancta, quin per opera fieri possit gravior, & sanctior, ergo signum est non esse capacem infinitæ gratiæ. Sed ad hoc facile responderi potest negando assumptionem: anima enim Christi per gratiam est ita grata ut gravior esse non possit, idem ergo dici posset in suo genere de anima infinitè grata per gratiam actu infinitam. Nec refert quod talis anima posset opera sanctitatis multiplicare,

Kk 4

quia

Greg.
Gabriel

quia per ea non fieret sanctior, ut etiam patet in anima Christi, & suo modo in beatis, qui non sunt sanctiores, etiam si varia opera virtutis operentur: sicut enim illi ratione status non sunt capaces augmenti, ita si quis haberet gratiam actu infinitam, esset etiam augmenti incapax ratione infinitæ perfectionis talis formæ. Aliiter D. Tho. hoc probat ex subiecti incapacitate, quia anima cum sit creatura non est capax infinitæ perfectionis quæ ratio & per se difficilis est, & supponit rationes alias propter quas repugnat creaturæ infinita perfectio intensiva, ut supra exposuimus. Vnde qui dicunt gratiam secundum se & separatam posse esse infinitam, non verò inherenter in subiecto, ut sumi potest ex Capitulo in 3. distinct. 43. art. 2. conel. 2. Hi inquam non rectè loquuntur, ut docent Greg. in 1. dist. 17. quæst. 3. conel. 3. in fine, & Gab. ibi. q. 3. conel. 3. & 4. & in 3. d. 13. tum quia fieri non potest, ut accidens separatim sit capax maioris intensiōis quàm inherens cum essentialiter dicat ordinem ad subiectum secundum omnes gradus suos, si ergo est infinitè intensum, secundum se totum est aptum inherere subiecto: tum etiam, quia si gratia actu infinita est possibilis, cum gradus eius inter se formaliter non repugnent, neque in eodem subiecto simul esse repugnabunt. Et propterea dixi, difficile esse ex incapacitate subiecti ostendere talem gratiam infinitam esse impossibilem quia anima de se capax est cuiuscunque gradus gratiæ, & omnium simul, si aliunde non repugnat infinitos gradus gratiæ simul produci, unde incapacitas animæ ad gratiam actu infinitam, videtur supponere talem formam actu infinitam de se esse impossibilem. Quocirca nullam inuenio propriam rationem, qua hoc ostendam, sed generalibus rationibus, utendum censeo, per quas ostendi solet, repugnare creaturam esse actu infinitam, tam in essentia, quàm in quantitate, vel intensiōe, quæ potissimum sumi solent ex incommodis, & repugnantibus rebus, quæ posito infinito sequi videntur: tum etiam ex ipsa ratione infiniti, quod cum sit quid confusum & indeterminatum, non videtur posse cadere sub certam & determinatam intentionem agentis, ut D. Th. 1. p. q. 7. argumentatur.

Et specialiter de infinitate intensiue qualitatis declarari potest, quia vel intensio fit per aggregationem plurium graduum similium in eodem subiecto, vel per radicationem, & proprium ac per se augmentum eiusdem qualitatis. Prior modus est falsus, ut ex Philosophia suppono, & præterea ex eo sequitur, si potest Deus congregare infinitos gradus gratiæ in eodem subiecto, eadem ratione posse in illo ponere omnes possibles, ita ut neque in illo, neque in alio subiecto possit alius gradus gratiæ fieri, quia nulla maior ratio repugnantia in hoc posteriori modo infinitatis, quem adæquatum vocat, reperitur, quàm in priori, quem vocant inadæquatum. At consequens est absurdissimum: quis enim intelligat Dei potentiam ita exhaustam, ut amplius non possit producere, vel simpliciter vel in aliquo ordine? aut quis admittat fieri posse, ut propter multiplicationem gratiæ in vno subiecto, non possit Deus alia subiecta gratificare? hic ergo modus infinitæ intensiōis impossibilis est. At, si veriori modo intelligamus intensiōem per radicationem & augmentum per se eiusdem qualitatis, tunc concipi non potest qualitas intensiva sine principio & fine, id est, sine primo & ultimo gradu. De primo ita declaro, quia augmentum per se in intensiōe qualitatis consistit in hoc, quod unus gradus per se supponit alium, & quoad hoc habent aliquam diuersitatem. Vnde fit, necessarium esse, ut sit aliquis gradus immediatè respiciens subiectum: quia unus non respicit subiectum, nisi mediantem illo, quem per se supponit: ergo necesse est ut aliquis sit quasi immediatus, & ille erit primus, quia alias non posset illa qualitas afficere subiectum, nisi

per aliquid sui immediatè respiceret illud, & quasi inciperet fundari in illo: ex illa ergo parte necesse est dari extremum & terminum in qualibet qualitate intensiva. Quod in hunc modum potest confirmari & declarari, quia Deus posset gratiam seu charitatem, quæ fingitur infinitè intensiva minuire in infinitè, sicut auxit infinitè, & illam relinquere in vnicuique tantum gradu, qui proximè respicit subiectum, & est quasi fundamentum cæterorum: ergo ex ea parte ille est primus & terminus illius qualitatis. § De alio verò extremo, quod etiam in illo necesse sit dari ultimum terminum probari in primis potest illa ratione, quod in per se ordinatis non potest intelligi processus in infinitum. Deinde quia Deus posset vnum gradum auferre ab illa qualitate, qui necessariò deberet esse ultimus, quia intermedius non posset auferri, quin auferrentur omnes in eo fundati propter essentialè subordinationem, quam supponimus. Similiter posset Deus vnum gradum addere illi qualitati: ille ergo superadderetur ultimo gradui præexistenti.

Potest etiam adiungi ratio Theologica à posteriori, quia si gratia Christi esset actu infinita, etiam lumen gloriæ, & visio beatæ essent actu infinita: unde fieret consequens, animam Christi videre Deum, quantum visibilis est ex parte obiecti, videndo in illo quicquid ab eo fieri potest. Consequens autem esse falsum ostendimus infra, q. 10. Sequela verò patet quia gratiæ respondet gloria.

Dicitur fortasse aliquis, magis repugnare actualem visionem esse infinitam, quam habitum gratiæ, vel ipsum lumen gloriæ, quia ad visionem requiritur conatus actiue potentie, potentia autem actiua non potest infinitum conatum adhibere: at verò in suscipienda gratia, vel lumine gloriæ, passivè tantum concipitur anima; & ideo non videtur similis ratio. Sed hoc non rectè dicitur, quia si habitui gratiæ, vel lumen gloriæ non repugnat intensio actu infinita, neque etiam repugnabit actui videndi quantum est ex parte illius, neque ergo repugnabit potentiam humanam eleuari ad eliciendum illum per habitum, seu principium infinitum, & auxilium proportionatè, quia intellectus non concurret ad illam visionem, iuxta mensuram naturalis perfectionis, sed iuxta mensuram auxilij, & forme, per quam eleuatur, & ideo veritas & proprius dicitur non concurrere per potentiam, & efficacitatem naturalem ut sic, sed ut habet in se potentiam obedientialem, quæ de se extenditur ad omne id, quod contradictionem non implicat.

Dicit secundò potest fieri posse, ut lumen, & visio animæ Christi sint infinita, & nihilominus non videat Deum quantum visibilis est, neque omnia, quæ in eo videri possunt: quia potest cognitio circa eandem omnino rem esse magis vel minus intensiva, per maiorem vel minorem conatum potentie; etiam si ex parte obiecti nihil amplius per vnam visionem, quam per aliam videatur, sicut in amoris actibus evidenter apparet. Respondetur, quicquid de hoc sit, de quo hunc disputare nolo, tamen si gratia potest esse infinita simpliciter, & talis fuit gratia Christi, etiam erit possibile lumen gloriæ simpliciter infinitum in omni intensiōe sibi possibili, id est, ut attingere potest totum Deum, & omnia, quæ in ipso, & per ipsum videri possunt: quia non magis repugnabit dari huiusmodi lumen infinitum, quam gratia simpliciter infinita; imò tali gratiæ proportionaliter respondet tale lumen, ex tali autem lumine sequitur visio infinita, non solum secundum quid per conatum potentie circa aliquod particulare obiectum, sed simpliciter circa totum obiectum primarium illius visionis, quod est Deus ipse, & circa omnia quæ in illo continentur, & in illo videri possunt; huiusmodi autem visionem existimo esse impossibilem sine comprehensione Dei: quam repugnat facere intellectum creatum, ut infra latius q. 10. dicitur.

Dico

Mayfilius.
Alifed.

Dico secundo. Gratia Christi Domini, secundum quādam rationem, & dignitatem gratiæ dici potest infinita: ita D. Th. hic, & q. 29. de Verit. ar. 3. & ceteri autores præcedenti assert. citati, & Marfil. in 3. q. 10. artic. 1. in 2. p. illius, post 1. conclus. & Alifed. libr. 3. sum. tract. 1. c. 5. in fine. Potest autem dupliciter explicari hæc conclusio. Primo, ut illa gratia non dicatur simpliciter infinita vlla ratione, sed solum secundum quid, quia habet, quidquid pertinet ad bonum vsum, & operationem gratiæ, & quia se extendit ad omnes effectus gratiæ, cum enim omnes hi effectus sint finiti intensiue, non potest ex hoc capite vocari hæc gratia infinita simpliciter, sed hummū, secundū quid. Secundo, potest hæc infinitas explicari solum per quādam acceptationem, vel relationem extrinsecam, quatenus scilicet hæc gratia habitualis in Christo ad ipsam vnionem ordinatur, ut D. Thom. dicit ar. 12. ad 2.

D. Thom.

Sed in hoc considerandum est, ex sola acceptatione extrinseca ut sic, non conferri gratiæ propriam aliquam dignitatem, physicam, vel moralem ratione cuius possit dici infinita, tamen si hæc acceptatio, vel ordinatio non consideretur, ut merè extrinseca, sed quatenus per eam fit vlla gratia coniuncta sit aliquo modo diuinæ personæ, dici potest ex hac coniunctione habere hanc gratiam quēdam infinitum valorem & dignitatem, nō quia illi addatur aliquid physicum, vel reale distinctum ab ipsa, & a persona diuina, seu ab vnione humanitatis ad ipsam; nihil enim huiusmodi fingi, aut excogitari potest, sed quia secundum moralem æstimationē quādam dignitatem, & excellentiam habet ex hac coniunctione, sicut humanitas ipsa infinitam dignitatem habet ex vnione, ut D. Tho. loquitur 1. p. q. 25. ar. 6. ad 4. & sicut operationes Christi ex eadem radice, seu coniunctione habent infinitum valorem in esse meriti, ut in superioribus dictum est; illa enim vnio ad Verbum quasi eleuat, & nobilitat quidquid illi coniungitur iuxta vniuersiūque modum & capacitatem. Vnde, quia opus bonum est meritorium, dat illi infinitum valorem in illo ordine; & quia opus pœnale est satisfactorium, dat illi infinitatem in genere satisfactiōis: quia ergo gratia ex propria ratione habet facere gratum, & dilectum, ideo per hanc vnionem accipit quādam dignitatem & valorem, ratione cuius censetur facere infinitè gratum, & hoc est habere quādam infinitatem in esse gratiæ in ordine ad vnionem. Quod rectè per affectus declaratur, nam hinc habet quod sit proximum principium infiniti meriti; quamuis enim gratia vnionis sit principalis radix huius quantitatis in merito, gratia tamen habitualis est veluti proximum principium eius. Et hinc etiam habet, ut possit influere in infinitos homines nam ad omnes potest extendi fructus eius, etiam si in infinitum multiplicarentur.

D. Thom.

Dices, implicat contradictionem creaturam esse infinitè gratam Deo, alias esset tam grata, sicut diuinitas, ergo multò minus ipsa gratia potest esse infinita in ratione gratiæ. Respondetur negando antecedens, sicut supra dicebamus de merito Christi, esse scilicet infinitum in ratione meriti; & ut sic infinita quādam ratione placere Deo: non tamen propterea æque placet, ac ipsa diuinitas, quia vnū est infinitū secundum quid, & alia simpliciter, sic igitur gratia vnionis est suo genere infinita, & reddit humanitatem infinitè gratam, licet non æquè atq; est grata diuinitas ipsa, quia hæc est grata per essentiam, illa per vnionem; vnde illa est infinita simpliciter, hæc secundum quid, si cum illa comparatur, quamuis in suo genere sit absolute infinita, & eodem modo gratia habitualis, ut coniuncta gratiæ vnionis, inde habet quādam infinitatem inferioris quidē rationis, in suo tamen genere infinitatem simpliciter.

Ad fundamentum primæ sententiæ, negatur gratiam actu infinitam fieri posse. Ratio autem ibi indi-

A cata attingit difficultatem tractandam sect. seq. Admittendo tamen, quod argumentum supponit, scilicet gratiam posse in infinitū augeri. Respondetur, totam gratiæ latitudinem, quam Deus comprehendit ut possibilem, non esse vnā aliquam certā gratiam, sed esse infinitas, seu in infinitū multiplicabiles gratias; quarum vna potest esse intensior alia, nulla autem earum cognoscitur, quæ esse possit actu infinita. Et similiter respectu eiusdem gratiæ cognoscitur illi posse additionem fieri in infinitum, non tamen illi posse fieri additionem simpliciter infinitam, sicut de quantitate cōtinua, vel discreta dicere necesse est. Quod si vrgeas de tota illa latitudine simul sumpta respectu eiusdem numero gratiæ. Respondetur illam verè non esse categoricè, seu actu infinitam, sed Syncategorematicè, seu in potentia, ut latius in simili explicabo, infr. quæst. 10. Et hinc fit, ut non possit tota simul actu cōuenire, in re ipsa alicui gratiæ, quia repugnat hoc rationi infiniti in potentia, & quia tota illa latitudo simul sumpta est quasi quid indeterminatum, quod nō potest cadere, ut sic sub actionem, & intentionem agentis.

Ad fundamentum secundæ sententiæ respondetur esse æquiuocationem in illo termino gratia in esse gratiæ nam si sit sermo de esse reali, & inhærente, quod ipsa gratia confert animæ, fatemur hæc gratiam etiam in esse gratiæ esse finitam, & eodem modo conferre animæ finitam pulchritudinem, & reddere illam proportionatam finitæ gloriæ: non autem ita loquimur de gratia quando dicimus illam esse infinitam. Alio ergo modo loquimur de esse gratiæ pertinēte ad dignitatem eius, prout ordinatur ad vnionem hypostaticam, illiq; cōiuncta est, & hoc non habet gratia habitualis ex natura sua, sed ex coniunctione ad vnionem: & ita distinguitur aliquo modo ab ipsa gratia in esse qualitatis, & ideo sub hac ratione potest esse infinita, quamuis qualitas ipsa finita sit.

Indicatur autem in confirmatione illius opinionis breue dubium, scilicet, an hæc gratia sub ea ratione qua infinita dicitur, possit augeri. Respondetur breuiter, intensiue non posse propriè augeri sub ea ratione qua infinita est, est enim contra rationem infiniti, ut crescere possit quatenus infinitum est, sicut supra dicebamus, vnum opus Christi non habere intensiue maius meritum quàm aliud, quia omnia sunt simpliciter infinita in ratione meriti: vnde si animæ Christi data esset intensior gratia, ut argueretur proponebat, esset quidem illa gratia maior ex ea parte qua finita est: tamen dignitas, quam habet gratia ex ordine ad vnionem, non esset maior in vna quàm in alia, & ex ea parte habet infinitatem, & ideo non cresceret, neque augeretur quatenus infinita est. Quod à posteriori etiam declaratur, quia non esset illa gratia principium maioris meriti, neq; efficacior ad sanctificandum alio, vel ad satisfaciendum pro peccatis, etiam si in infinitum multiplicetur, quam nunc sit gratia, quam habet Christus. Dico autem non posse augeri intensiue, & propriè, quia extensiue quodammodo augeri possit, ut si ordinetur ad vnionem non tantum cum persona Verbi, sed cum omnibus personis: & similiter quoad effectum, licet non possit esse principium maioris meriti quoad valorem, quam nunc sit gratia Christi: posset tamen meritum ab illa procedens ordinari, ut in plures haberet effectum, vel quoad efficaciam, vel etiam quoad sufficientiam: posset enim ordinare meritum, etiam ad salutem, seu remedium malorum Angelorum, quod nunc factum non est, sed hæc omnia sunt extrinseca, nam dignitas ipsius gratiæ in se verè non augeretur, ut ex dictis satis patet; & ita loquitur Diuus Thomas, quæst. 29. de Verit. artic. 3. & in 3. distinct. 13. quæst. 1. artic. 2. quæst. 2. & 3.

Vltimò tamen quæret hic aliquis, an sicut gratia

Dubium.

Responsio.

Dubium.
Chri.

Responsio.

Obiectio.

Solutio.

Christi dicitur infinita modo supra explicato, pos-
sit etiam charitas, vel alia similis virtus infinita appel-
lari. Nonnulli enim Thomistae hoc recusant conce-
dere, quia charitas, seu virtus ordinatur ad operati-
onem, & non ad ipsum esse personale, sicut gratia ha-
bitualis; operatio autem est finita, esse vero persona-
le est infinitum. Dico tamen etiam charitatem, & al-
ias virtutes Christi, praesertim morales, habere in
suo genere infinitatem quandam ex vnione ad Ver-
bum, quia ex illa etiam habent infinitam quandam
dignitatem, quia reuera etiam ordinatur ad vnio-
nem, vt sunt videlicet ad ornamenta & bonae dispo-
sitiones Verbi incarnati, sunt etiam principia infiniti
meriti. Et discurrendo per singulas id facile etiam
suaderi potest; nam iustitia, vel religio, in Christo
propter vnionem ad verbum, habet vt sit perfecta
iustitia respectu Dei, & perfecta gratitudo, seu gra-
tiarum actio aequalis beneficijs acceptis; haec autem
est infinita quaedam dignitas talis virtutis: simili mo-
do humilitas, vel obedientia, eo quod sunt Verbi
Dei, recipiunt quandam inestimabilem dignitatem,
quod enim intelligimus in ipsis operationibus, pro
portionali modo accommodandum est ipsis habi-
tibus, seu virtutibus; & eadem ratio est de reliquis
omnibus. Dices. Ergo eadem ratione omnia acci-
dentia humanitatis Christi ratione vnionis habent
aliquam infinitatem. Respondetur concedendo ha-
bere aliquam, sed non eodem modo, sicut enim su-
pra dicebamus, si Verbum assumeret irrationalem
naturam, illam habituram quidem ratione vnionis
quandam excellentiam, quatenus verè esset natura
Verbi diuini: quanquam illa dignitas non pertine-
ret ad moralem, & propriam sanctificationem talis
naturae, quia non est capax illius, sicut est natura ra-
tionalis: ita in proposito, accidentia omnia quate-
nus sunt aliquo modo coniuncta Verbo, habent in-
de singularem dignitatem, ratione cuius singularem
reuerentia, & veneratione tractanda sunt; quæ digni-
tas suo modo est infinita; tamen haec non in omni-
bus accidentibus pertinet ad dignitatem moralem,
quæ confert ad meritum, & ad valorem moralem
honestarum operationum, quia non omnia sunt ca-
pacia huius valoris, sed solæ operationes liberae; vel
principia earum, quatenus talia sunt.

SECTIO II.

*Verum gratia Christi fuerit tam intensa, & perse-
cta, vt non possit fieri intensior, & ideo Christus
plenus gratia esse dicatur.*

Dvo sunt in quibus omnes Theologi conueniunt.
Primum est gratiam Christi fuisse tam inten-
sam, vt neq; in hominibus, neq; in Angelis aliqua il-
li aequalis reperitur; nec reperiri possit, secundum
potentiā ordinariam, & legem à Deo statutam. Hoc
enim de fide certum est, & sufficienter probatur te-
stimonij Scripturæ & Patrum, quibus supra osten-
sum est, hanc gratiam fuisse in anima Christi, & alia
statim afferemus. Ratio etiam id conuincit: quia
cum Christus sit naturalis Filius Dei, & caput homi-
num, & Angelorum, de cuius, vt haberet animam suā
perfectiori gratia & gloria ornatam, quā omnis al-
ia creatura; iuxta illud Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius,*
gloriam quasi vnguenti à Patre; vbi Cyril. Aug. & alij
hunc locum ita interpretantur.

Ioan. 1.
Cyril. &
Aug.
D Thom.
Richard.
Durand.
Palud.
Alen.

Secundum est, soli animæ Christi datam esse ple-
nitudinem gratiæ simpliciter, quod etiam docet D.
Tho. his articulis, & alij Theologi in 3. d. 13. Ricard.
art. 1. q. 3. Durand. q. 2. Palud. q. 1. Gabr. dub. 1. Alen.
3. p. q. 12. memb. 3. Et videtur etiam de fide certum,
vt colligitur ex verbis illis Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius,*
gloriam quasi vnguenti à Patre; plenum gratia & ve-
ritate: quo loco Erasmus, & Caietanus illam pleni-

tudinem non ad Christum, sed ad Ioannem referunt, *Erasmus*
ita constituentem litteram, vt sermo de Christo finia-
tur in illis verbis: *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi*
vnguenti à Patre; & postea incipiat sermo de Ioanne
hoc modo: *Plenus gratia & veritate;* Ioannes testimonij
perhibet de ipso, & c. qui soli moti sunt, quia in Græco
nomen *πλην* masculinum est, & in nominatio
ponitur, & idem non videtur posse construui cum an-
tecedentibus, sed cum sequentibus. Sed est plura
temeraria expositio contra communem usum, &
sensum totius Ecclesiæ, & contra omnes antiquos
Patres, & contra contextum, statim enim subditur
Ioannem Baptista testificatum esse de Christo, de
plenitudine eius omnes accepimus. Vnde videtur Ioan-
nes Evangelista, in confirmationem eius quod dixe-
rat, Verbum carnem factum fuisse plenum gratiæ
& veritatis, Ioannis Baptiste testimonium adduxisse.
Quod autem nomen *πλην* masculinum sit, non
refert, quia nomen *πλην* cum quo Græcè constru-
itur, etiam est masculinum: quod verò nominatiui
casus in Græco sit non stat, varia enim in Græcis ex-
emplaribus habetur lectio; & Cyril. lib. 1. in Ioan. c.
17. & Chrysost. homil. 11. in Ioan. & Orig. homil. 2.
in Matth. circa finem in accusatiui casu legisse vi-
dentur. Si autem in recto legatur (vt frequentius fit)
coniungenda est lectio hoc modo, habitaui sermo in
nobis plenus gratiæ & veritatis; reliqua autem ver-
ba per parenthesis sunt interponenda, scilicet, *Et vi-
dimus gloriam eius;* & c. non est ergo dubium, quin ple-
nitudine gratiæ hoc loco Christo tribuatur, & talis
plenitudo, quæ omnes alias superat, cum reliqui ex
plenitudine eius accepisse dicantur.

Quæ autem fuerit illa plenitudo gratiæ, non om-
nes eodem modo exponunt; nam Cyrillus & Ori-
genes supra ad plenitudinē diuinitatis, quæ in car-
ne apparuit per mira opera, & facta diuinitatis, hoc
referre videntur, à quo sensu non multum distat A-
thanases in epist. de Synodo Arimin. non longè à si-
ne, & lib. de humana natura suscepta, propè à prin-
cipio, Chrysostomus etiam dicta hom. 11. hanc ple-
nitudinem refert ad opera gratiæ, tam miraculo-
rum, quam passionis, mortis, & aliarum virtutum,
quæ operatus est. Augustinus verò 33. de Ciuit. cap.
19. hanc plenitudinem gratiæ refert ad ipsam vnio-
nem, tractatu autem 3. in Ioan. dicit, ipsam redem-
ptionem, & mortem Christi esse gratiam & verita-
tem nobis promissam, seu potius effectum eius seu
gratiam, quæ nobis communicatur, esse illam, quæ
plenus dicitur Christus, quia illam nobis promerui-
t, & in se continet, quæ omnia vera sunt, & in ple-
nitudine gratiæ Christi continentur: non est tamen
dubium, quin in hac etiam plenitudine contineatur
summa abundantia, & perfectio gratiæ habitualis,
quæ illi data est ratione vnionis, quomodo dixit
Aug. 15. de Trin. c. 26. Christum dictum esse plenum
gratiam, quia plenus erat Spiritu sancto, & ad hunc
modum dicere videtur tract. 3. in Ioan. *Ille dedit legē,*
qui dedit gratiam, sed legem per se uiam misit cum gratia,
ipse venit, quod etiam tractat lib. 3. contra Maxi. c. 16.
& Damasc. lib. 3. de Fide c. 22. *Dicitur est, inquit, illa hu-*
manitas propter vnionem ad Verbum omni sapientia, &
gratia; & Orig. hom. 2. ex varijs ad finem, dicit hanc
plenitudinem, de plenitudine deificationis, & san-
ctificationis esse intelligendam. Quod exponens,
subdit Deificationis dico, quia homo & Deus in vnitate
vnus substantia adunati sunt: sanctificationis verò, quia
non solum de Spiritu sancto conceptus, verum etiam ple-
nitudine donationum eius repletus est: ac veluti in summi-
tatem mystici Ecclesiæ candelabri, gratiarum lampades in
ipso, & de ipso fulgere. Quod etiam confirmari potest
ex illo ad Colos. In eo complacuit omnem plenitudinem
inhabitare, vt sit ipse in omnibus primatum tenens. Si ergo
omnis plenitudo in Christo inhabitauit, ergo &
gratiæ plenitudo, quæ post gratiam vnionis digni-
ssima est, cuius plenitudo gratiæ respondet: & hoc
con-

Chrys. &
Orig.

Athan.

Chrys.

Aug.

Damasc.

Orig.

Paul.